

NOTAT

Til: Styret
Fra: Rektor
Om: Endring av PhD-forskriftens § 8 om veiledning

Tilråding:

Styret vedtar følgende endring i Forskrift av 07.12.05 nr. 1685 for graden philosophiae doctor (Ph.D.) ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU):

§ 8 Veiledning skal lyde:

Veileder/-e oppnevnes av fakultetet selv. Minst én veileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU, normalt ved det fakultetet som tildeler graden. Når det oppnevnes flere veiledere, skal én oppnevnes som hovedveileder. Hovedveileder skal være ansatt ved NTNU eller i særskilte tilfeller ved en samarbeidende institusjon godkjent av fakultetet. Hovedveileder er ansvarlig for veiledningen.

Alle veiledere skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse innenfor fagfeltet.

Ph.d.-kandidaten og veileder/-e forutsettes å holde jevnlig kontakt. Kandidat og veileders plikter ved gjennomføring av veiledningen fremgår av avtale om Ph.d.-utdanningen, jf. § 6.

Bakgrunn

I motsetning til de øvrige breddeuniversitetenes PhD-forskrifter, åpner ikke NTNUs forskrift for at hovedveileder kan oppnevnes utenfor institusjonen. Forskriftens § 8 Veiledning, 1. og 2. ledd, lyder i dag slik:

"Veileder/-e oppnevnes av fakultetet selv. Når det oppnevnes flere veiledere, skal en oppnevnes som hovedveileder. Hovedveileder er ansvarlig for veiledningen.

Hovedveileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU. Veileder/-ne skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse innenfor fagfeltet. (...).

I notat til Rektor den 04.07.2006 foreslår SVT-fakultetet å endre forskriften ved et tillegg til § 8, 2. ledd, som følger: *"I spesielle tilfeller, etter anbefaling fra relevant institutt, kan hovedveileder være ansatt ved samarbeidende institusjon."* Fakultetet begrunner endringsforslaget med behovet for eksterne veiledere i tilknytning til den såkalte "trondheimpakken", som er et samarbeid om økonomiutdanning mellom fagmiljøene ved NTNU (IØT og ISØ) og HiST (TØH). Ifølge fakultetet er det for liten veilederkapasitet ved IØT i dag, mens TØH har slik kapasitet. Vi viser for øvrig til notatet fra SVT.

Reglene ved andre institusjoner

Andre universiteter og høyskoler har valgt ulike regler med hensyn til veilederes tilknytning til morinstitusjonen. Hovedbildet er likevel at reglene åpner for eksterne veiledere *i tillegg til* interne. Når det er flere veiledere, er normalordningen at hovedveileder skal være ansatt ved morinstitusjonen, men etter avtale eller godkjenning kan også eksterne hovedveiledere aksepteres. For UiO, UiB, UiT og UiS er reglene slik:

Universitetet i Oslo (PhD-forskriften, § 8)

"(...) Hvis doktorgradskandidaten har flere veiledere, skal det oppnevnes en hovedveileder med primært ansvar for den faglige oppfølging av doktorgradskandidaten.

Minst en av veilederne skal være ansatt ved det fakultet doktorgradskandidaten er opptatt ved eller ved annen enhet ved universitetet godtatt av fakultetet. Alle veiledere skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse.

Både (hoved)veileder og doktorgradskandidat plikter å rapportere i samsvar med de regler fakultetet har fastsatt." (...)"

Universitet i Bergen (PhD-forskriften, § 4.3)

"(...) Det skal minst være én veileder fra det fakultet doktorgradskandidaten er opptatt ved. En av disse oppnevnes normalt som hovedveileder. I tillegg kan det oppnevnes en eller flere medveiledere.

Veileder(e) skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse.

Med hovedveileder forstås den veilederen som har det administrative ansvaret for forskerutdanningen for den aktuelle kandidaten. Normalt vil også hovedveileder ha faglig hovedansvar for forskerutdanningen for kandidaten. Hovedveileder skal komme fra det fakultet der kandidaten er tatt opp, eller fra institusjoner godkjent av fakultetet.

Medveileder(e) er øvrig(e) fagperson(er) som gir veiledning.

Ekstern veileder er en medveileder fra et fagmiljø ved et annet fakultet enn det som kandidaten er tatt opp ved eller som kommer fra en institusjon utenfor Universitetet i Bergen. Ekstern veileder kan være hovedveileder basert på institusjonelle avtaler mellom angjeldende miljø og UiB."

Universitetet i Tromsø (PhD-forskriften, § 17)

" (...) Minst ein av rettleiarane skal vera tilsett ved den institusjonen doktorgradsstudenten er tatt opp ved. Rettleiar(ane) skal ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse.

Dersom doktorgradsstudenten har fleire rettleiarar, skal det oppnemnast ein hovudrettleiar med primært ansvar for den faglege oppfølginga av han/henne. Hovudrettleiar skal som hovudregel vera tilsett ved institusjonen. (...)"

Universitetet i Stavanger (PhD-forskriften, § 10)

"(...) Minst én av veilederne skal være ansatt ved universitetet. Veileder skal ha doktorgrad eller tilsvarende kompetanse innenfor fagfeltet.

Doktorgradsstudenten skal normalt ha to veiledere. Det oppnevnes én hovedveileder med hovedansvar for den faglige oppfølging av doktoranden. Hovedveileder skal normalt være ansatt ved universitetet. (...)

Stikkprøver i høyskoleers PhD-reglement viser det samme bildet: det er åpning for eksterne veiledere, men normalt skal én av veilederne være ansatt ved morinstitusjonen. Det er altså NTNU som er i utakt med sektoren for øvrig, i den forstand at vi har strengere regler for hovedveileders tilknytning.

Drøfting i Sentralt forskningsutvalg

Forslaget fra SVT-fakultetet om endring av PhD-forskriftens § 8 er begrunnet i et behov for større fleksibilitet, som igjen er utløst av en konkret problemstilling knyttet til manglende veiledningskapasitet. Saken har for så vidt både en konkret, praktisk side og en generell, prinsipiell side.

Forskningsutvalget drøftet saken i sitt møte den 21.09.2006, med utgangspunkt i disse spørsmålene:

- Er det spesielle faglige grunner eller erfaringer som tilsier at NTNU bør ha strengere regler enn de andre universitetene når det gjelder hovedveileders tilknytning?
- Hvilke begrensninger bør det eventuelt være for at ekstern (i betydningen: ikke ansatt ved NTNU) hovedveileder kan oppnevnes?
- Hvem skal fatte endelig beslutning om eventuelle unntak fra en hovedregel om at hovedveileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU?

Et flertall mente det burde åpnes for eksterne hovedveiledere, men at det i slike tilfeller også må oppnevnes en biveileder som er ansatt ved NTNU. Det var generell enighet om at intern hovedveileder skal være hovedregelen, og at det er fakultetet selv som må behandle eventuelle unntak basert på tilråding fra instituttet. Det var ulike synspunkter på om det skal være et krav at en eventuell ekstern hovedveileder må være ansatt ved en institusjon i universitets- og høyskolesektoren, eller om for eksempel institusjoner som SINTEF kan aksepteres.

Høringer og dekanmøtets behandling

På bakgrunn av Forskningsutvalgets drøfting ble det utarbeidet et forslag til endring i PhD-forskriften. Rektor foreslo å endre § 8 om veiledning på to punkt (endringer/tillegg er understreket):

”Veileder/-e oppnevnes av fakultetet selv. Minst én veileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU, normalt ved det fakultetet som tildeler graden. Når det oppnevnes flere veiledere, skal én oppnevnes som hovedveileder. Hovedveileder er ansvarlig for veiledningen. Hovedveileder skal normalt være ansatt ved NTNU.”

Alle veiledere skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse innenfor fagfeltet.

Ph.d.-kandidaten og veileder/-e forutsettes å holde jevnlig kontakt. Kandidat og veileders plikter ved gjennomføring av veiledningen fremgår av avtale om Ph.d.-utdanningen, jf. § 6.”

Dette forslaget ble sendt på høring til fakultetene, Vitenskapsmuseet, Studenttinget og DION (ref. 6/9668) med svarfrist 12. januar 2007. Rektor opplyste at saken eventuelt ville kunne fremmes for Styret i møtet den 24. januar. Parallelt ble saken tatt opp til foreløpig drøfting i dekanmøtet den 8. januar.

Etter den foreløpige drøftingen i dekanmøtet, konkluderte rektoratet med at det var ulike oppfatninger om den foreslåtte endringen, men at motstanden var såpass utbredt at det krevde en revurdering av forslaget. Saken ble følgelig trukket fra styremøtet 24. januar. Høringssaken ble imidlertid ikke formelt trukket tilbake, og det skapte uklarhet om enhetene faktisk skulle besvare den eller ei. IME- og IVT-fakultetene, Vitenskapsmuseet og DION sendte skriftlige svar på høringssaken med det opprinnelige forslaget til endring.

På dekanmøtet 29. januar la Rektor frem et revidert forslag til forskriftsendring, og det ble besluttet å sende saken på ny høring. Fristen ble satt til onsdag 7. februar 2007. De enhetene som avga uttalelse i forrige runde, fikk selv velge om de ville kommentere det reviderte forslaget. Forslaget til ny § 8 lød slik:

Veileder/-e oppnevnes av fakultetet selv. Minst én veileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU, normalt ved det fakultetet som tildeler graden. Når det oppnevnes flere veiledere, skal én oppnevnes som hovedveileder. Hovedveileder skal være ansatt ved NTNU eller unntaksvis ved en samarbeidende institusjon godkjent av fakultetet. Hovedveileder er ansvarlig for veiledningen.

Alle veiledere skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse innenfor fagfeltet.

Ph.d.-kandidaten og veileder/-e forutsettes å holde jevnlig kontakt. Kandidat og veileders plikter ved gjennomføring av veiledningen fremgår av avtale om Ph.d.-utdanningen, jf. § 6.

Innen fristen kom det inn høringsuttalelser fra DMF, IME, IVT, NT, SVT og VM. Det er ikke kommet noen ny uttalelse fra DION, som svarte i første høringsrunde. HF ettersendte skriftlig høringsuttalelse den 20. februar. Studenttinget besvarte verken første eller andre høringsrunde.

Oppsummering av høringsuttalelsene

Samtlige høringsinstanser har i sine uttalelser, både i første og andre runde, lagt stor vekt på at NTNU må ha full kontroll med kvaliteten på doktorgradsutdanningen i sin alminnelighet, og veiledningen spesielt. Svarene varierer imidlertid noe mer med hensyn til om det skal være et ufravikelig krav at hovedveileder er tilsatt ved NTNU. Her deler høringsinstansene seg omtrent på midten.

- *Det medisinske fakultet vil primært at hovedveileder skal være tilsatt ved NTNU, uten unntaksmulighet. Sekundært kan fakultetet godta unntaksmulighet for hovedveileder "(...) ved samarbeidende universitet/høyskole godkjent av fakultetet".*
- *Fakultet for naturvitenskap og teknologi ønsker ikke unntaksmulighet, men at hovedveileder skal være tilsatt ved NTNU. NT-fakultetet støtter imidlertid den andre delen av endringsforslaget, som innebærer at minst én veileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU, "(...) normalt ved det fakultetet som tildeler graden".*
- *Fakultet for informasjonsteknologi, matematikk og elektroteknikk ønsker ingen endring i nåværende forskriftstekst § 8, som sier at hovedveileder skal være tilsatt i vitenskapelig stilling ved NTNU. Fakultetet uttalte i forrige runde (jf. notat den 11.01.2007) at inngåtte avtaler som åpner for unntak bør revideres, slik at eventuelle eksterne veileder gis bistilling ved NTNU.*
- *Fakultet for ingeniørvitenskap og teknologi ønsker ingen endringer i dagens forskriftstekst, § 8. Fakultetet mener eventuelt behov for ekstern veilederkompetanse bør løses gjennom bistillinger ved NTNU.*
- *Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse støtter Rektors forslag til endring i PhD-forskriftens § 8.*

- *Det historisk-filosofisk fakultet* har ingen innvendinger mot Rektors endringsforslag, men legger vekt på at ekstern hovedveileder vil være unntaket og at fakultetet er innstilt på å praktisere regelverket strengt.
- *Vitenskapsmuseet* har ikke motforestillinger mot den foreslåtte endringen "(...) i helt spesielle tilfeller", men anbefaler i så fall å benytte Universitetet i Oslos tilsvarende formulering: "Minst en av veilederne skal være ansatt ved det fakultetet doktorgradskandidaten er opptatt ved eller ved annen enhet ved universitetet godtatt av fakultetet".
- *Doktorgradskandidatenes interesseorganisasjon (DION)* har ikke uttalt seg om det reviderte endringsforslaget, men uttalte i forrige runde (jf. notat 12.01.2007) at det kunne være "(...) ønskelig å unntaksvis ha hovedveileder utenfor NTNU. Det er da særlig viktig at det gjøres klare avtaler om plikter for hovedveileder, ansvar NTNU har og at det utarbeides løsninger for hva som skal skje om veiledningsforholdet opphører."

Som nevnt har ikke *Studenttinget* avgitt skriftlige høringsuttalelser. Høringsrunden viser at SVT-fakultetet, HF-fakultetet og DION støtter endringsforslaget uten forbehold, mens DMF og VM kan akseptere endringen subsidiært og med ytterligere modifikasjoner av forskriftsteksten. IME-, IVT- og NT-fakultetet er avvisende til endringer.

Rektors vurdering

Det er viktig at NTNU sikrer full kontroll over kvaliteten i sin doktorgradsutdanning. Det gjelder ikke bare det endelige resultatet i form av avhandlingen, men også veilednings- og opplæringsdelen. Av mange grunner kan det være både ønskelig og nødvendig at kandidaten har mer enn én veileder – i forbindelse med tverrfaglig forskning og samarbeidsprosjekter, for å sikre kontinuitet og fremdrift hvis en veileder har permisjon osv. For å forhindre pulverisering av ansvar i en situasjon der kandidaten har flere veiledere, må det være én hovedveileder som koordinerer veiledningen og rapporterer til fakultetet. Dette er ivaretatt både i dagens reglementstekst og i endringsforslaget.

Rektor ser ingen spesielle grunner til at NTNU bør ha strengere regler enn de andre universitetene når det gjelder hovedveileders tilknytning; tvert imot er det et poeng at det nasjonale regelverket er harmonisert for å unngå ulik praksis institusjonene imellom. Det sentrale poenget er at alle veilederne har de faglige kvalifikasjonene og personlige egenskapene som kreves for en vellykket gjennomføring av doktorgradsarbeidet. Dette ivaretas av § 8, både gjennom de absolutte kvalifikasjonskravene som gjelder og ved at det er fakultetene selv som oppnevner veiledere. Det er neppe avgjørende for kvaliteten i doktorgradsutdanningen som sådan om hovedveileder har et tilsetningsforhold til NTNU eller ei, men det kan være andre grunner som taler imot det.

IVT-fakultetets forslag om å knytte eventuelle eksterne veiledere til NTNU gjennom bistilling, slik at de oppnevnes som hovedveiledere under dagens reglement, vil utvilsomt være en fornuftig ordning i mange situasjoner – men ikke nødvendigvis i alle. Det er for eksempel ikke gitt at de aktuelle veilederne får tillatelse fra sine arbeidsgivere til å inneha bistillinger.

Med tanke på instituttens og fakultetenes ansvar for kvaliteten i doktorgradsutdanningen, ser Rektor det som viktig at minst én veileder har et tilsetningsforhold ved det fakultetet som tildeler doktorgraden, og fortrinnsvis ved kandidatens hjemmeinstitutt. Det kan oppstå situasjoner av faglig, praktisk eller personlig art der det er nødvendig å benytte de virkemidlene for styring og ledelse arbeidsgiver har. Dette kan være problematisk i forhold til eksterne veiledere. Det ville også være et uheldig signal både til kandidaten og omverdenen dersom den institusjonen som forvalter

doktorgradsprogrammet ikke stiller opp med en veileder; det kunne oppfattes som om NTNU bare låner sin autoritet til doktorgraden og høster den akademiske og økonomiske gevinsten av den.

Etter Rektors oppfatning bør derfor hovedregelen fortsatt være at hovedveileder er tilsatt ved NTNU, og terskelen for å gjøre unntak bør være høy. Henvendelsen fra SVT-fakultetet viser imidlertid at det kan være situasjoner der unntak er formålstjenlig. Vi har også andre samarbeidsrelasjoner, for eksempel med SINTEF og St. Olavs hospital, der det kan være aktuelt å engasjere en ekstern hovedveileder. Dessuten finnes det allerede to avtalefestede unntak fra kravet om intern hovedveileder i dagens PhD-reglement, knyttet til NTNUs samarbeid med høgskolene i Narvik og Telemark. Rektor legger vekt på at fakultetene gjennom § 8, 1. ledd har full kontroll med oppnevning av alle veiledere, og også med godkjenningen av institusjoner som kan være arbeidsgivere for eventuelle eksterne veiledere. Rektor har tillit til at fakultetene vil praktisere regelverket restriktivt og på en måte som sikrer NTNU den nødvendige kontrollen med kvaliteten i doktorgradsutdanningen. Samtidig er ikke NTNU tjent med et doktorgradsreglement som blokkerer muligheten for å benytte en ekstern hovedveileder fra en samarbeidende institusjon når det er spesielle faglige eller politiske grunner til å gjøre det.

Det er mye som taler for at kapasiteten i norsk doktorgradsutdanning bør økes, og mange slår også til lyd for at kandidatene ofte vil være tjent med å ha mer enn én veileder. Begge deler tilsier at NTNU vil få et økende behov for dyktige veiledere. Vi må erkjenne at det finnes relevant veiledningskompetanse også utenfor NTNU, og bør følgelig ikke avskjære muligheten for å benytte slik kompetanse.

I lys av dette, og på bakgrunn av de øvrige universitetenes forskrifter på dette punktet, foreslår Rektor å endre § 8 om veiledning slik:

Veileder/-e oppnevnes av fakultetet selv. Minst én veileder skal være ansatt i vitenskapelig stilling ved NTNU, normalt ved det fakultetet som tildeler graden. Når det oppnevnes flere veiledere, skal én oppnevnes som hovedveileder. Hovedveileder skal være ansatt ved NTNU eller i særskilte tilfeller ved en samarbeidende institusjon godkjent av fakultetet. Hovedveileder er ansvarlig for veiledningen.

Alle veiledere skal ha doktorgrad eller tilsvarende faglig kompetanse innenfor fagfeltet.

Ph.d.-kandidaten og veileder/-e forutsettes å holde jevnlig kontakt. Kandidat og veileders plikter ved gjennomføring av veiledningen fremgår av avtale om Ph.d.-utdanningen, jf. § 6.

I forhold til det siste forslaget som ble sendt på høring, er det foretatt én mindre språklig endring ved at "unntaksvis" er erstattet med "i særskilte tilfeller" (1. ledd).

Vedlegg: - [Notat fra SVT 04.07.06](#)
- Høringsuttalelser: [DMF](#), [HF](#), [IME](#), [IVT](#), [NT](#), [SVT](#), [VM](#), [DION](#)